

Rotszyldowie w Imperium Habsburgów

Dynastia Rotszyldów (niem. Rothschild; znani też jako Dom Rotszyldów lub po prostu Rotszyldowie) była europejską dynastią bankierów i działaczy społecznych żydowskiego pochodzenia, znaną od XVIII w. Wpłynęli również na historię imperium Austro-Węgierskiego – o czym to chcę naszym Czytelnikom dziś powiedzieć.

PETRO HAWRYŁYSZYN

Założycielem dynastii jest Mayer Amschel Rothschild (1744–1812), był założycielem banku we Frankfurcie nad Menem. Biznes kontynuowali jego synowie (Amschel Mayer, Salomon Mayer, Natan Mayer, Kalman Mayer i James Mayer), a po nich jego wnukowie.

Jak wiadomo – wszystko zaczyna się w dzieciństwie. Żydowski chłopczyk Mayer Amschel urodził się w rodzinie drobnych kramarzy, zamieszkujących żydowskie getto na obrzeżach Frankfurtu. Nazywano ich Rotszyldami od koloru szyldu nad sklepem (z niemieckiego tłumaczy się jak „Czerwona deszczułka” lub „Czerwona tarcza”). Po śmierci ojca Mayer jako młodzieniec porzucił naukę w szkole i rozpoczął poszukiwanie pracy. Dobrego zajęcia nie mógł jednak znaleźć. Ale założyciel przyszłej dynastii bogaczy nie zmartwił się tym i zajęcie dla siebie znalazł. Gdzie byście pomysleli – na śmietniku! Znajdował tu stare monety, które wyszły z obiegu, spłowiały medale i antykwariat. Nadając tym przedmiotom odpowiedni wygląd, sprzedawał je kolekcjonerom. Po kilku miesiącach jego biznes kwitł. Zarobiwszy w taki sposób odpowiednie pieniądze, w 1750 r. Mayer dzierżawił niewielki pokój w taniej karczmie „Pod zielonym abażurem” i otwiera w niej własny antykwariat.

Niemcy pod koniec XVIII wieku były zlepką drobnych księstewek, które były własne monety. W swoim sklepie Mayer otwiera swój pierwszy bank o powierzchni aż...4 m kw. Przychodzą do niego na wymianę kupcy z różnych niemieckich państw. Zarobiwszy znaczne sumy na wymianie, Mayer stopniowo skupuje inne punkty wymiany mniej obrotowych bankierów lub te, które zbankrutowały. W wyniku tej działalności antykwariat jedynie się rozrastał. Rotszyld zyskuje coraz większy szacunek wśród mieszkańców miasta. Uda mu się zebrać rzadkie kolekcje staroci. Podróżując po niemieckich księstwach sprzedaje swe kolekcje lokalnym arystokracjom, nawiązując jednocześnie korzystne znajomości.

Kilka rzadkich starych monet Mayer sprzedaje księciu Frankfurta Wilhelmowi IX. Książę był

RODZINNY DOM BAUERÓW NA ŻYDOWSKIEJ ULICY WE FRANKFURCIE NAD MENEM

nadzwyczaj zamożnym człowiekiem, ale tytuł księcia nie zawsze dawał mu możliwość prowadzenia operacji finansowych osobiście. Dla delikatnych spraw Wilhelm obrał sobie Mayera, który okazał się naprawdę utalentowanym finansistą z możliwościami przyszłego menadżera.

W ten sposób Rotszyld wspólnie wykorzystał możliwości, jakie pojawiły się w wyniku narastającej rewolucji przemysłowej w Anglii. Sprzedając z zyskiem towary angielskie, dzięki przemysłanym mechanizmom uniknął przewożenia znacznych sum pieniędzy. Sam książę otrzymywał przy tym dodatkowy zarobek. Gdy Wielkie Księstwo Essen zajął Napoleon, jego władca zmuszony został do ucieczki. Jednak Rotszyld nie tylko zachował jego finanse, ale zapewnił księciu materialnie spokojne życie na emigracji.

Jednocześnie Mayer zaczął budować własnego imperium finansowego. Pomagali mu w tym synowie. Za sprawy rodziny w Brytanii odpowiedzialny był Natan, we Francji – Jakub, w Wiedniu – Salomon, w Neapolu – Kalman, a we Frankfurcie pomagał mu starszy Amschel. Interesujące jest to, że kompanie, założone przez synów były samodzielnymi instytucjami, ale w rzeczywistości finanse były wspólne. Dzięki tak przemyślanemu i sprytnemu systemowi komunikacji i służbie kurierskiej można było łatwo uzgadniać działania właścicieli. W odróżnieniu od konkurencji, Rotszyldowie mogli pozwolić sobie na pożyczanie wielkich sum i to pod umiarkowane odsetki.

Imperator Francuzów Napoleon Bonaparte I z nieufnością odnosił się do bankierów, zwłaszcza tych, którzy nie byli Francuzami. Starał się wykryć tajemne sprawy

HERB ROTSZYLDÓW Z 1918 R.

SALOMON MAYER VON ROTHSCHILD (1774-1855), MAL. MORITZ DANIEL OPPENHEIM

Rotszyldów i zniszczyć ich imperium finansowe. Ale na nic zdały się jego wysiłki. Odwrotnie, wszystko to jedynie skierowało Mayera na wspieranie porażki Napoleona. Rotszyld jako pierwszy zajął się organizacją kontrabandy, która naderwała kontynentalną blokadę. Interesujący jest fakt, że jego synom Natanowi i Jakubowi udało się nawet przesłać złoto dla armii Wellingtona do Hiszpanii, walczącej z francuskimi wojskami okupacyjnymi. Niewiarygodne, ale przewieźli złoto przez tereny Francji.

Fundusze, zarobione na tej sprawie, pozwoliły Rotszyldom zwrócić księciu Wilhelmowi wszystkie jego pieniądze i to z odsetkami. W chwili śmierci Meyera w 1812 r. jego pieniądze przewyższały kapitał Banku Francji! Walczyć z takimi pieniędzmi Napoleonowi było trudno.

Baron Salomon Mayer von Rothschild (1774–1855) był założycielem austriackiej gałęzi finansowej dynastii Rotszyldów. Był on trzecim dzieckiem Mayera. W 1800 r. ożenił się z Karoliną Schtern (1782-1854), z którą

doczekał się dwójki dzieci: Anzelma Salomona (1803–1874) i Betti Salomon (1805–1886).

Salomon Rotszyld był akcjonariuszem banku de Rothschild Frères, założonego w Paryżu w 1817 r. przez jego starszego brata Jamesa Mayera. Posiadając wykształcenie finansowe i doświadczenie, Salomon w 1820 r. przenosi się do Austrii, by prowadzić tu interesy rodziny i finansować projekty rządowe.

W Wiedniu zakłada bank S M von Rothschild stając się z czasem jednym z głównych finansistów domu Habsburgów i wielu rządowych projektów (między innymi pierwszej austriackiej kolei Nordbahn i innych wielkich inicjatyw rządowych). Przy poparciu ministra spraw zagranicznych Imperium księcia Metternicha i Fryderyka von Hentza Salomonowi udaje się nawiązać kontakty z austriacką arystokracją i elitą polityczną. Rotszyldowie zaczęli odgrywać ważną rolę w rozwoju gospodarki Austrii. W uznaniu zasług dla kraju Salomon Mayer Rotszyld w 1822 r. zostaje przyjęty do austriackiej arystokracji, otrzymując z rąk cesarza Franciszka II dziedziczny tytuł barona. W 1843 r. jako pierwszy Żyd zostaje honorowym obywatelem Wiednia.

W 1855 r. Rotszyldowie zakładają bank Creditanstalt, który z czasem staje się największą instytucją finansową monarchii Austro-Węgierskiej. Dochody wiedeńskiej gałęzi Rotszyldów pomnożyli syn Anzelm i wnuk Albert (1844–1911). Ten ostatni stał się pierwszym Żydem, obdarzonym przywilejami dworskimi. W tym czasie Rotszyldowie posiadali znaczne majątki ziemskie, przedsiębiorstwa na terenach imperium Habsburgów, oraz kilka zamków w samej Austrii i w Bohemii, a również pałace w Wiedniu z unikalnymi kolekcjami dzieł sztuki. Albert znany był ze swej dobroczynności. Sfinansował powstanie obserwatorium astronomicznego w Wiedniu.

Rotszyldowie przeżyli monarchię Habsburgów, ale wkrótce po anchlussie Austrii zmuszani byli za bezcen sprzedać swe instytucje i wyjechać z Wiednia. Po II wojnie światowej Rotszyldowie przez dziesięciolecia przywracali sobie część swoich majątków i dzieł sztuki w Austrii. Ostatni z przedstawicieli austriackiej gałęzi Rotszyldów zmarł w 1980 r. nie pozostawiając spadkobierców.

Na podstawie:

Муштафін О. Справжня історія пізнього нового часу. Х., 2017. 432 с.

Ротшильди // Шевченківська енциклопедія: –Т. 5: Пе – С: у 6 т. / Гол. ред. М. Г. Жулинський. – Київ: Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2015. – С. 568.

Шарий А., Шимов Я. Коріння та корона. Нариси про Австро-Угорщину: доля імперії. Київ: ДІПА, 2018. 419 с.

JEDEN Z WIELU PAŁACÓW, WYBUDOWANYCH PRZEZ AUSTRIACKĄ GAŁĘŻ DYNASTII, SCHLOSS HINTERLEITEN